

3. Рахшмір П. Франсуа Міттеран: противник і наслідувач де Голля. *Новий Компаньйон*. 2002. <https://www.newsko.ru/articles/nk-240575.html> (дата звернення: 2 лютого 2020 р.)
4. Сабов А. Політичні портрети. М.: Міжнарод. відношення, 1989. 176 с.
5. Стрелець М. Франсуа Міттеран: штрихи до портрета. *Вісник НГУ*. 2016. <https://cyberleninka.ru/article/n/fransua-mitteran-shtrihi-k-portretu> (дата звернення: 2 лютого 2020 р.)
6. «Autumn 1943», from: Franz-Olivier Giesbert, François Mitterrand doulatentation del'histoire, Éditions du Seuil, 1977, chap. 5, p.49.
7. NAY C Lenoiretlerougeoul'histoire d'une ambition. P. 1984.
8. Шнайбер Р. «Від одного президента до іншого: Міттеран проти де Голля. Париж.: TéléObs. 2012. <https://teleobs.nouvelobs.com/la-selection-teleobs/20130327.OBS5663/d-un-president-a-l-autre-mitterrand-contre-de-gaulle.html> (дата звернення: 2 лютого 2020 р.)
9. Франсуа Міттеран: внутрішня і зовнішня політика президента Франції. <https://withinua.ru/rizne/51724-fransua-mitteran-vnutrishnja-i-zovnishnja-politika.html> (дата звернення: 2 лютого 2020 р.)
10. Антигегемонізм Ф. Міттерана https://pidruchniki.com/86511/politologiya/antigegemonizm_mitterana (дата звернення 1 березня 2020 р.)

*Шачко Олег
Науковий керівник – доц. Григорук Н. А.*

ФРАНКО-ПРУССЬКА ВІЙНА 1870–1871 Р. ТА МІЖНАРОДНА ДИПЛОМАТІЯ

Актуальність наукового дослідження полягає у висвітленні причин, які призвели до початку франко-пруської війни. Безпосередні воєнні дії, які розпочалися між країнами, показали неспроможність Франції протистояти Пруссії.

Особливу увагу хочемо з акцентувати на озброєння і тактиці ведення війни з обох сторін, які, маючи практично однакові сили, а в деяких аспектах французи були кращими за прусаків, але зазнали ганебної поразки за короткий час.

Окремо варто наголосити на ролі нової зброї, що була вперше застосована в цій війні, а також залізниці яка дала можливість швидко концентрувати війська на певній ділянці фронту.

Крім того важливо – це бойовий дух в обох арміях, піднесення у армії Пруссії та деморалізація у Французької армії, що поклало край існування Імперії у Франції, та остаточно об'єднало Німеччину.

Отже, ці проблеми й нині є актуальними. Адже небезпека війни і зараз не зникає з питання денного, хвилює сучасний світ. Тому дослідження франко-пруської війни, її причин та особливостей, сприятиме глибшому розумінні загроз, пов'язаних із військовим вирішенням міждержавних відносин.

Історіографічною базою досліджуваної проблеми стали праці (Дебидура, Галкіна, Бобилєва, Мольтке, Шнеерсона). Особливу увагу хочеться звернути на статтю Подольников В. «Франко-Прусская война (1870-1871) в Руской переодике 70-х годов XIX века» в якій чітко розкриваються причини, перебіг та наслідки війни, воюючих країн.

Зауважимо, що до франко-пруської війни готувалися давно. Як слушно зауважив Л. Шнеерсон: «Французи не хотіли бачити об'єднаної Німеччини, німці ж розуміли, для того щоб об'єднатися неминуче потрібно воювати з французами» [8].

Як написав А.Дебидур: «Німці, скориставшись вдалою політикою свого канцлера Бісмарка, змогли змусити французів першими оголосити війну 19 липня 1870 року» [7].

Тому Європа була впевнена в тому що Франція є агресором, що саме вона розпочала війну, Німеччина в свою чергу була виставлена як країна яка не нападає, а навпаки змушена захищати себе від агресивного сусіда.

Кожна із сторін була впевнена у своїй перемозі, французи поклали надію на нові рушниці «Шаспо» взяті на озброєння у 1866 р. Порівняно з німецькою гвинтівкою «Дрейзе» яка була прийнята на озброєння у пруську армію у 1841 р. У 1862 р. були проведені конструктивні зміни. Французька гвинтівка «Шаспо» мала низку переваг: підвищену швидкострільність на 50 відносно з німецького аналога (10 проти 15 пострілів за хв.), дальність польоту кулі (600 м – проти 1200 м). Проте прицільність дальність була на боці німецької

«Дрейзе». Також у французів була нова таємна зброя «Мітральєза Монтіньї» 25 ствольна гармата, прийнята на озброєння у 1866 р.

Розпочавши війну, французи не мали докладних карт своєї, а також Німеччини. Як пише А. Люблинская: «Армія Франції переважно складалася з новобранців ветерани пішли у відставку через малий оклад . І звісно кількісно французи значно поступалися Німцям 336 тис. 200 тис. піхоти 20 тис кавалерії і 840 гармат проти 780 тис. 470 тис. піхоти 50 тис кавалерії та 500 гармат)» [2]. У будь-якому випадку німці мали подвійну перевагу над французами, які розраховували на швидку мобілізацію, але в умовах хаосу в управлінні, зробити це було не можливо. Німці, які на відміну від французів, мали детально розроблений план дій у випадку війни з ними, тому швидко здолали опір останніх, рухаючись на французьку територію. Організованість дала можливість німцям використати всі переваги технічного прогресу і доставляти до французького кордону солдат за допомогою залізниці, що значно покращило маневренність військ останньої.

Про дезорганізацію французів писав власне Наполеон III, який зазначав що с не знає де перебуває його армія. Як зазначає С. Бобилева: «Французи пересувалися дуже повільно це було зумовлено тим, що офіцери і солдати брали багато непотрібних речей, ну і звісно постачання армії продуктами і боєприпасами було препогане, тому армія рухалась наскільки швидко на скільки рухались її тили» [3].

Все вище сказане було зумовлено тим, що французи які воювали в Африці, Мексиці, звикли із собою набирати велику кількість непотрібних речей, новобранці дивлячись на ветеранів і собі набирали цим більше речей. Але пройшовши кілька днів пішки солдати почали потроху позбавлятися непотрібних речей, а в деяких випадках і потрібних, зокрема почали викидати зимове обмундирування, яке згодом стало би їм у пригоді, тому що наближалася осінь.

Ну і звісно ж німці, завдяки своїй тактиці, яка ґрунтувалася на тому, щоб не дати французькій армії з'єднатися (французька армія була поділена на сім корпусів), почали методично знищувати французькі корпуси, використовуючи свою артилерію, яка завжди була в авангарді бойових дій і знищувала французькі полки які були беззахисними перед зливою свинцю, і навіть найкращі полки не витримували натиску німецької артилерії. Німці ж впевнено просуваються до столиці Франції Парижу.

На нашу думку однією із найбільших битв франко – пруської війни стала битва при містечку Седані 1 вересня 1870 р. Пруссаки скористалися неприкритими флангами французів, а також втомою солдатів, які кілька днів без відпочинку йшли на допомогу обложеному Мецу. Кількісна перевага у людях, кавалерії та гарматах була на боці німців, у солдатах і кавалерії у два рази, артилерії на 200 одиниць більше, але французи мали «Мітрильєзи» 76 одиниць, що давало їм певну перевагу, якою ж вони не скористалися. Битва розпочалася 1 вересня 1870 р. рано вранці, а уже ввечері Наполеон III зрозумів, що із котла німців йому не вирватися, тому був даний наказ припинити атаки на німецькі позиції. Втрати французів були великими: більше трьох тисяч вбитими, чотирнадцять тисяч пораненими і сто три тисячі полоненими. Німецькі втрати були значно меншими: більше двох тисяч вбитими, шість тисяч поранених і сімсот зниклих безвісти. Розуміючи всю безнадійну ситуацію Наполеон III, другого вересня наказав вивісити білий прапор і надіслав Пруському королю записку наступного змісту. Як писав А. Тома: «Дорогий мій брат, оскільки я не зміг загинути разом із моїми солдатами, мені залишається тільки вручити свою шпагу Вашій Величності. І надалі Вашої Величності добрий брат» [4]. Французам запропонувала прийняти капітуляцію та анексію Ельзасу та Лотарингії Пруссією. Під загрозою відновити бомбардування Седану французи все ж підписали акт капітуляції.

8 жовтня 1870 р. із заблокованого Парижу вилетіла Повітряна куля, якою керував міністр внутрішніх справ Леон Гамбето, за весь час блокади Парижа таким способом Париж покинуло 164 людини. Німці ж вперше використали зенітну артилерію, виготовлену фабрикою Круппа, що дало змогу німцям збивати повітряні кулі, які літали у небі французької столиці [5]. Ефективність використання такої зброї була вкрай низькою, але все ж вона започаткувала зародження зенітної артилерії в подальшому. На думку М. Галкіна: «Німці не наважилися штурмом взяти Париж, розуміючи, що залога Парижа значно більша за них (320 тис. 2500

гармат проти 120 тис. і 600 гармат). Тому Німці розпочали систематичний обстріл Парижу, допоки радіус обстрілу, аж поки він не збільшився до житлових кварталів» [6].

На нашу думку після того, як німці почали обстрілювати житлові квартали Парижу, оборона останнього стала неможливою, незважаючи на всі спроби оборонців, робити міста робити вилазки, і прорвати оборону німців.

Також у обороні Парижу французи використали «Плавбатареї», які мали на озброєнні дві нарізних гармати калібру 160 мм. Приводилися у дію двома паровими двигунами, і рухалися зі швидкістю 8 км. год, тоннажність 142 тони і 40 членів екіпажу. Всього на озброєнні у французів було три річкових батареї, які захищали Париж [1].

Наявність плаваючих гармат у французів дала їм велику перевагу, тому що батареї змінювали своє місце розташування і німцям було важко їх знищити.

Зазначимо що перевагою, якою володіли німці, був бойовий дух своїх солдатів, які воювали за об'єднання своєї країни. Зовсім протилежна картина була у французькій армії, солдати якої були примусово організовані, не навчені, не обмундировані і морально втомлені, мріючи лише найшвидше повернутися додому живими і здоровими. Тому вони і не хотіли вмирати за ідею, яку не розуміли, що була далекою від них [4].

Тому зараз у кожній армії світу проводиться робота з особовим складом, щоб дати зрозуміти кожному солдату що у випадку війни він не воює за свого командира, генерала чи Президента, він насамперед буде воювати за свою країну, за свою родину. Тому що солдат якого, силою змушують воювати це солдат, який не зацікавлений воювати, а значить він або дезертирує додому, у гіршому випадку здасться у полон, або перейде на сторону противника.

Отже, бачимо наскільки є важливим правильне планування і використання на практиці військових планів, дотримання яких призводить до швидкої перемоги. Також не слід забувати про нову зброю, яку використовували обидві сторони конфлікту, що у подальшому вплинуло на зміну тактики ведення бойових дій, дало більше маневреності, швидкості та збільшило людські втрати.

Проте основною зброєю яка є у кожній із сторін конфлікту тоді і зараз, це бойовий дух її солдатів, бо, незважаючи на те, якою б зброєю вони не володіли, не маючи бажання і мети воювати за щось, ніяка зброя їм не допоможе у цьому.

Але, звісно, війна – це зло, яке несе горе і хаос у кожному родину країну, тож нехай зброя ніколи не стріляє, а показують її лише на парадах, у пам'ять про тих, хто загинув у жерлі безглузких воєн.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виппер Р.. История Нового Времени / Р.Виппер. Киев, 1997. 560 с. // [Електронний ресурс]: режим доступу <https://www.twirpx.com/file/82020/>.
2. Люблинская А. Прицкер Д. Кузьмин М. Очерки Истории Франции с древнейших времен до окончания первой мировой войны. Учпедгиз, 1957. 371 с. // [Електронний ресурс]: режим доступу <https://www.twirpx.com/file/1071017/>.
3. Бобилева С. Історія Німеччини з давніх часів до 1945 року. Дніпропетровськ, 2003. 528 с. // [Електронний ресурс]: режим доступу <https://www.twirpx.com/file/1712650/>.
4. Мольтке Х. Історія німецько-французької війни. Калитва. 2014. 360 с. // [Електронний ресурс]: режим доступу <http://rutracker.org/forum/viewtopic.php?t=4736704>.
5. Аграшенков А. Блинов Н. Бякина В. Сто великих битв / під ред. А. Аграшенков, Р. Тихомиров. Вече, 2001. 636 с. [Електронний ресурс]: режим доступу <http://izhlib.ru/books/show/64710>.
6. Галкін М. Франко-прусска війна. Москва, 1952. 357 с. // [Електронний ресурс]: режим доступу <https://www.twirpx.com/file/396250/>.
7. Дебидур А. Дипломатична історія Європи 1814-1878. т. 2. Ростов-на-Дону, 1995. 524 с. // [Електронний ресурс]: режим доступу <https://www.twirpx.com/file/217784/>.
8. Шнеерсон Л. Напередодні франко-пруської війни: Франко-німецький конфлікт через Люксембургу в 1867 р. Мінськ, 1969. 187 с.
9. Тома А. Вторая Империя: (1825-1870). Санкт-Петербург, 1908. 373 с. // [Електронний ресурс]: режим доступу <https://www.twirpx.com/file/1786700/>.